

Ongeneeslijke kanker steeds vaker niet dodelijk

De scheidslijn tussen genezing en een doodvonnis is bij de ziekte kanker aan het vervagen. Er is een tussengroep in opkomst, een kleine maar langzaam groeiende groep patiënten met chronische kanker. Zij hebben al jaren uitzaaiingen maar houden dankzij nieuwe medicijnen of herhaalde behandelingen de ziekte onder controle. Dat blijkt uit berekeningen die het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) heeft gedaan op verzoek van de Volkskrant.

Door: Ellen de Visser 12 november 2016, 06:00

Begin dit jaar waren er volgens het IKNL zeker 27.800 patiënten in leven die al minstens vijf jaar uitzaaiingen hebben. Uitzaaiingen waren voorheen snel fataal, zegt Peter Huijgens, directeur van het IKNL, omdat de tumorcellen zich door hun hele lichaam hebben verspreid, maar dat is aan het veranderen. 'Chronische kanker betekent dat je eraan doodgaat, tenzij je onder de spreekwoordelijke bus komt', schreef The New York Times twee jaar geleden, 'maar niet nu en niet per definitie snel.'

Het IKNL analyseerde van vijftien vormen van kanker hoeveel patiënten bij de diagnose al uitzaaiingen hadden en hoeveel procent na 5 en na 10 jaar nog in leven was. De 5-jaarsoverleving nam in 20 jaar tijd toe van gemiddeld 6,9 naar 8,6 procent, de 10-jaarsoverleving steeg in vijftien jaar tijd van gemiddeld 3,5 procent naar 4,4 procent. Spectaculair is die toename nog niet, zegt Bart Kiemeneij, hoogleraar kankerepidemiologie aan het Radboudumc. Chronische kanker is een trend van de laatste jaren, zegt hij: de afgelopen tijd zijn veel nieuwe medicijnen op de markt gekomen maar de effecten daarvan zijn in de cijfers nog niet zo zichtbaar.

Bij borstkanker is de winst al wel duidelijk: het aandeel van alle vrouwen met uitzaaiingen dat vijf jaar na de diagnose nog leeft, steeg in vijftien jaar tijd met 60 procent: van 14 naar 22 procent. De 10-jaarsoverleving voor vrouwen met uitzaaiingen ligt nu op bijna 8 procent. Afgelopen tien jaar zijn voor een agressieve vorm van borstkanker vijf nieuwe medicijnen op de markt gekomen. Oncologen verwachten de komende jaren voor meer soorten kanker een vergelijkbare stijging.

Niet alle vormen

Dat de gemiddelde overleving nog maar langzaam toeneemt, komt doordat lang niet alle vormen van de ziekte al goed onder controle zijn te houden. Bij uitgezaaide melanoom (huidkanker) is na 10 jaar nog 10 procent van de patiënten in leven dankzij een aantal effectieve geneesmiddelen, maar bij longkanker met uitzaaiingen, waar nauwelijks goede medicijnen tegen bestaan, gaat het om slechts 0,8 procent.

Bij borstkanker is al wel een sterke stijging in overleving duidelijk. Afgelopen tien jaar zijn voor een agressieve vorm van borstkanker vijf nieuwe medicijnen op de markt gekomen. Daardoor is het aandeel van alle vrouwen met uitzaaiingen dat vijf jaar na de diagnose nog leeft in vijftien jaar tijd met 60 procent gestegen: van 14 naar 22 procent. De 10-jaarsoverleving voor vrouwen met uitzaaiingen ligt nu op bijna 8 procent. Oncologen verwachten de komende jaren voor meer soorten kanker een vergelijkbare stijging.

Putten uit ervaringen

Hoewel het een internationaal verschijnsel betreft, is in de medische literatuur nog nauwelijks onderzoek te vinden naar chronische kanker. De cijfers van het IKNL vormen een indicatie. Niet alle vormen van kanker zijn immers onderzocht en de patiënten die pas na verloop van tijd uitzaaiingen kregen, zijn niet meegeteld. Om een inschatting te maken van het aantal chronische patiënten keek het IKNL ook naar drie typen hematologische kanker: kanker in bloed, lymfeklieren en beenmerg, die eigenlijk een grote uitzaaiing vormen omdat ze al bij de diagnose in het hele lichaam zitten. Van de 27.800 patiënten heeft een kwart (6400) uitzaaiingen van een tumor in een orgaan, de rest een hematologische vorm.

Volgens Huijgens kunnen de cijfers enigszins vertekend zijn doordat uitzaaiingen dankzij scans steeds beter kunnen worden opgespoord. Patiënten horen nu soms eerder dat ze uitgezaaide kanker hebben, waardoor het kan lijken of ze langer leven. Maar de winst heeft zeker ook te maken met betere behandelingen, zegt hij. Doelgerichte medicijnen kunnen de kankercellen soms jaren in bedwang houden. Uitzaaiingen worden verwijderd met behulp van nieuwe technieken, met stroom bijvoorbeeld of met plaatselijke chemo. 'Zelfs uitzaaiingen van borstkanker in de hersenen worden nu weggehaald.'

In het Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis doet men veel onderzoek naar de behandeling van kanker. Op een monitor volgt men de celdeling van tumorcellen. © ANP

Ook kanker in bloed, lymfeklieren en beenmerg kunnen nu beter worden aangepakt, zegt Huijgens, die zich als hematoloog decennialang met die ziektes heeft bezig gehouden. Een operatie of bestraling heeft bij die typen kanker geen zin, maar dankzij medicijnen is de levensverwachting van veel patiënten gestegen.

Chronische kankerpatiënten lopen volgens oncologen soms tegen financiële, sociale en psychische problemen aan omdat onduidelijk is hoe lang ze nog te leven hebben. Het in kanker gespecialiseerde Antoni van Leeuwenhoek wil daarom hulpverlening opzetten voor die groep. Nu zijn er vooral programma's voor mensen die zijn genezen of voor terminale patiënten. Hulpverleners willen putten uit de ervaringen met onder meer hiv-patiënten. Hiv was een dodelijke ziekte die chronisch werd door de komst van de hiv-remmers.

Het IKNL lanceerde onlangs [*de Verwijsgids Kanker*](#), waarin patiënten en artsen kunnen nakijken waar bij hen in de buurt behandelings- en begeleidingsmogelijkheden te vinden zijn.